

"86/1"

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

Hegedüs vintuoz

16. m. Frigyes

König Frigyes metszete X2

A címlapon könyvkötő prés,

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE XV. ÉVF. 1 SZÁM
SZERKESZTŐ: DR. ARATÓ ANTAL, A KIADÁSÉRT FELEL: DR. VIDA KLÁRA K.B.K.TITKÁR

TARTALOM

Dr. Soós Imre: Decsi Ilona

Király Zoltán: A bolgár ex libris – és baráti köre

Köszöntjük Kopasz Mártát és Sterbenz Károlyt (S. A.)

Fiatal művészek a kisgrafika vonzásában: Jánváry Zoltán, Nagy Csaba és Pásztor Csaba

MŰHELY

Semsey Andor: Műhelyforgácsok. 4. rész

A Leuveni Kódex ex librise. (S. A.)

Palásthy Lajos: Pusztuló grafikák

Hogyan írjuk a neveket? (S. A.)

MEGKÉRDEZTÜK

Mi a véleménye a Kisgrafikáról Kass Jánosnak? (Szászné Mara)

SZERVEZETI ÉLET – HÍREK

Rendezvények, évfordulók, pályázatok, események

KIÁLLÍTÁSOK

Fery Antal, Gy. Szabó Béla. (Dr. S. I.)

KÖNYVESPOLC

Franck, H.: Jugendstil exlibris. (Ism. Palásthy Lajos). Művészéletrajzok,

Kós Károly emlékkönyv (Ism. Arató Antal)

LAPSZEMLE

Szerkeszti: dr. Soós Imre

DECSI ILONA

A kortárs grafikusművészeket bemutató sorozatunkban ez alkalommal Decsi Ilona munkásságára hívjuk fel olvasóink figyelmét. Szerény, halkszavú, igen sokoldalú művésze ő a mai magyar grafikának, aki fiatal kora ellenére számos hazai és külföldi seregszemlén emlékezetes alkotásokkal állta meg helyét az alkotói stílusok, eszmék nem éppen békés vetélkedésében.

Budapesten született 1950-ben. A Művészeti Gimnáziumban a kitűnő rajzpedagógus, Basilides Sándor volt első, de egész életére útravalót adó mestere. A Képzőművészeti Főiskolát 1972-ben a festő-szakon Szentiványi Lajos növendékeként végezte el. Mestere ezidőben már sokat betegeskedett (a következő évben meg is halt), így a fiatal művésznövendékre nem gyakorolhatott hatást. Ma is hálával említi viszont Barcsay Jenő mester anatómiai rajz-tanítását. Művésszé válását még egy harmadik mester is segítette, ez ugyan „iskolán kívül” történt. A vele távoli rokonságban lévő, nemrég elhunyt Gy. Szabó Bélától tanulta el a fa és linó metszésének műhelytitkait. Miután tanulmányait befejezte, a festő-szak ellenére grafikusként került be a közönség tudatába.

Első egyéni kiállítását 1975-ben Budapesten, a Ferencvárosban rendezték meg. A következő évben Balatonfüreden és Veszprémben szerepelt műveinek nagyobb gyűjteményével. 1977-től 1980-ig Derkovits-ösztöndíjas. 1978-ban negyedmagával a KULTINT kiállítótermében szerepelt. 1979-ben férjével, Kéri Imrével együtt az NSZK két városában mutatják be grafikáit. Ettől kezdve nyilvános szereplései megsokszorozódnak, így közülük csak néhányat említhetünk: 1981. Hatvani Galéria (egyéni), 1983. Erzsébetvárosi Kisgaléria (egyéni). 1983-ban férjével együtt a TV Galériájában és Nagykőrösön is szerepelt. Ezt követően munkáit bemutatják Stockholmban és Belgiumban. 1985-ben a bulgáriai Várna grafikai biennáléján szerepel, ugyanabban az évben a Poznanban rendezett művészeti vásáron több lapját megvásárolja a stettini múzeum. Mikor ez a cikk készült, grafikái már útban voltak a belgiumi Gent városban nyíló kiállításra, egy másik kiállítási anyag Japánban mutat majd be 10 magyar grafikust, köztük Decsi Ilonát is.

1975-ben a KISZ KB díját, 1976-ban Veszprém város díját nyeri el. Két alkalommal nyert díjat a Hatvani Galéria biennáléján. 1984-ben a Petőfi Irodalmi Múzeum Radnóti kiállításán az Alap díjazta munkáját.

A róla szóló cikkek, tanulmányok mennyisége tekintélyes, több neves műtitész, kritikus adta le elismerő szavazatát munkásságára. Méltatói kiemelik kitűnő rajzkészségét, sokoldalúságát: a grafika valamennyi ágában való jártasságát. Rajzművészetével kapcsolatban mások által eddig elmondottakhoz csupán annyi kívánczik, hogy ő nemcsak kitűnő művelője a legősibb

Decsi Ilona metszete X3

grafikai műfajnak, a rajznak, hanem korosztályában ő annak egyedülálló mestere. Ahhoz, hogy sajátos rajzi világát megszólaltassa, elég egy fehér rajzlap és a grafitceruza. A rajzait meghatározó tisztaság, az azokon elomló festőiség maradandó érték olyan korban, amikor mások még a rajzolni tudás szükségességét is megkérdőjelezték, ismét mások annak hiányát külföldi szaklapokból ellesett halandzsával igyekeznek pótolni.

Művészeti hitvallását nemrég, egy kiállítása alkalmával a következőképpen foglalta össze: „Hiszem, hogy a művészetre a mi századunkban még nagyobb szüksége van az embernek, mint valaha. Ahol a tudomány és a technika oly gyors fejlődésnek indult, az érzelmi élet még jobban vágyódik a művészetek iránt. Arról szeretnék beszélni a grafika nyelvén, milyenek az emberek, mit éreznek itt és ma, Közép-Európában.” Egy másik megnyilatkozása szerint a külföldi nagy elődök közül Lucas Cranachot és Martin Schongauert tekinti mesterének. A két idézet nyomán összeáll előttünk a kép, melyet törekvéseiről alkothatunk. A klasszikus hagyományokban gyökerező, korszerű művészete megteremtésén munkálkodik. Vállalkozása rokonszenves árnyalatot kap azáltal, hogy az alkotó egyben nő, anya és feleség is.

Decsi Ilona a sokszorosított grafika valamennyi ágát meghitt otthonossággal műveli, mégis számára a rézkarc a leggyakrabban alkalmazott megnyilatkozási forma. A rézkarc iránti vonzódása azonban nem jelent egyoldalúságot, ezt mutatja az a sikere is, melyet 1979-ben a svájci Winterthur-ban egy fametszetével elért. Itt lapja a Fametszet Nemzetközi Triennáléjában szerepelt, a XYLON, azaz a fametszők nemzetközi szövetségének kiállításán.

Ex libriseit, alkalmi grafikáit rézkarcban alkotta meg, gyakran alkalmazva e technika kombinációit is. Példaként említhetjük a Misztótfalusi Kis Miklós emlékére készült lapját, mely vaskarc és akvatinta. Ezen a lapon a nagy magyar nyomdász híres címlapjával és egy korabeli nyomdász alakjával kelt korhű hangulatot. Más ex librisein a népművészet formáit villantja fel, anélkül azonban, hogy a népieskedés kétesértékű útját követné, melyre oly gyakorta láttunk példát másoknál. Kisgrafikáin merőben új hangot üt meg, ezek azonban beleilleszkednek életművébe. Így joggal kívánhatjuk, várjuk a folytatást.

Férjéről, Kéri Imre grafikusművészről szóló cikkünkben elmondtuk már, milyen bensőséges alkotóműhely mindkettőjük számára a Rákóczi úti napfényes műteremlakás. Kettőjük közül Decsi Ilona a „gyengébb nem” képviselője, így senki sem láthatna abban kivetnivalót, ha alkotásai férjének hatását tükröznék, ahogyan az nem egy művészházaspárnál előfordult már. Jelen esetben náluk erről nem lehet szó, hiszen – szerencsére – mindketten határozott, szuverén művészegyéniségek. Amikor a rajzírónt vagy a metszőszerszámot kézbeveszik, mindkettőjük egyéni világa szólal meg s az alkotások még csak nem is hasonlítanak egymásra.

Napjainkban, amikor a gyűjtőket elárasztó, művészileg értéktelen ex libris-
sek láttán néhányan már a magyar kisgrafika felett is megkondították a
vészharangot, örömmel láttuk Decsi Ilona munkáit az ajkai találkozó ki-
állításán és a legutóbbi tihanyi biennálén. Eddigi kisgrafikáit olyan kitöltet-
len csekknek tekinthetjük, melynek fedezete gazdag művészi vénája, s
melyekre a névértéket ezután következő alkotásaival fogja felírni.

A művész címe: Budapest, Rákóczi út 63. 1081

Dr. Soós Imre

Ex libris
DECSI ILONA

Decsi Ilona rézkarca C3

A BOLGÁR EX LIBRIS – ÉS BARÁTI KÖRE

A múlt év novemberében Szófiában járván, alkalmam adódott bővebb információkat szerezni az ex libris bolgár művelőinek és barátainak életéről, munkásságáról. Azzal a céllal is kerestem velük a találkozást, hogy közelebbi kapcsolatot teremthessünk, együttműködést építhessünk ki a magyar Kisgrafika Barátok Köre és a szófiai Ex libris Barátok Klubja között.

A Bolgár Képzőművészek Szövetsége tágas, modern, igen célszerűen felépített székházában *Hriszto Nejkov* festőművész, régi ismerősöm, jelenleg a szövetség elnöke tájékoztatott és igazított útba: a legrészletesebb információkat a Klub vezetőjétől kaphatom meg a Cirill-Metód Nemzeti Könyvtárban.

Pencso Kulekov metszete X3

Mitko Bakalov metszetei X2

ARMAND BASZMADZSIJAN, a Nemzeti Könyvtár munkatársa, az Ex libris Barátok Klubjának vezetője szívélyesen, örömmel fogadott. Beszélgetésünkre meghívta *Pencso Kulekov* festő- és grafikusművészt is, aki Bulgáriában az ex libris egyik legismertebb mestere és igen sokat tett e műfaj elismertetése, népszerűsítése érdekében.

Mindketten levelező- és cserekapcsolatban álltak, vagy időnként állnak magyar gyűjtőkkel, és ismerik a Nemzeti Könyvtár címére rendszeresen érkező tájékoztatónkat, a Kisgrafikát.

A bolgár ex libris történetéről és fejlődéséről Armand Baszmadzsijan a következőket mondta el:

„A bolgár Nemzeti Könyvtárban lévő könyvek tanúsága szerint a múlt században Bulgáriában a könyv tulajdonosának jelzésére fából, fémből vagy gumiból metszett bélyegzőket használtak. Korábbi időből csak kéziratos bejegyzések ismertek, mivel a közel ötszáz esztendőös oszmán–török megszállás miatt a bolgár nemzeti művészet csak a 18. század közepén indult fejlődésnek és a 19. század közepére virágzott fel. A századvégről már többféle, az ex libris elődjének vagy annak megfelelő könyvjegyet ismerünk, például Vljajov pópa, Szpiridon Palauzov történész, vagy Pencso Szlavejkov költő és író egykori könyveiben. A művészi kidolgozású ex librisek közül elsőként Petar Parcevics primásét ismerjük Csirpán városból. *Vaszil Zahariev* művészettörténész professzor kutatásai szerint e század elején *Alekszandar Bozsinov* grafikus 1904-ben készített először két ex librist a neves írók, Ivan Vazov és Sztojan Mihajlovszki részére, amik azonban sajnos nem maradtak fenn az utókor számára. Komolyabb virágzásnak a későbbiekben sem indult e műfaj, bolgár művelője alig-alig akadt. Fiatal művészek az 1960–70-es években kezdték újra felfedezni, s napjainkban már tucatnál is több azoknak a száma, akik ha nem is rendszeresen vagy hivatásszerűen, de készítenek szép, eredeti ex librist. Állandó mestere mégis kevés akad.”

Hogy miért nem virágzott fel Bulgáriában a kisgrafikának ez a sok helyen igen kedvelt, magas művészi színvonalra emelkedett ága, csak nehezen, itt-ott elejtett néhány szavas véleményekből tudtam következtetni. Elsősorban a hagyomány hiánya, és a nemzeti felszabadulás után a késve megindult monumentálisabb művészetek intenzív fejlődése szoríthatta háttérbe. Talán ebből ered, hogy még ma sem nyert teljes polgárjogot (hivatalosan sem), ami abban is megnyilvánul, hogy a kisgrafika egyébként anyagilag is elismert támogatása mellett az ex librist minimálisan honorálják. Így tehát anyagi érdekeltség sem ösztönzi művelőit. Ennek ellenére a gyűjtők növekvő tábora a Képzőművész Szövetség Grafikai Szakosztályának pártfogásával 1979-ben Szófiában klubot alapított, amely ma közel nyolcvan taggal működik. Fennállásának néhány éve alatt a klub sok kiállítást rendezett. Nemzetközi (pl. örmény, lengyel, csehszlovák) ex libris tárlatok mellett bemutatottak Pencso Kulekov, Mitko Bakalov kisgrafikáit, kiállítást rendeztek *Szófiai művészek ex librisei* címmel. Éppen látogatásom idején készítettek elő a Nemzeti Könyvtár tágas előcsarnokában az egyik fiatal bolgár grafikus önálló ex libris kiállítását. Ez örvendetesen igazolja, hogy a legfiatalabb generációtól már nem idegen ez a műfaj.

Hadd mutassam be tájékoztatásul az ex libris néhány legjelesebb bolgár mesterét, akik eredeti, karakteres, saját stílusukkal fémjelzett lapjaikkal már felzárkóztak az európai szinthez és nemzetközi elismerést is szereztek.

Az 1924-ben született PENCSE KULEKOV ismert festőművész, aki realista, mélyen a népi valóságban gyökerező, egyedi látásmódról tanúskodó olajfestményeivel szerzett nevet és elismerést magának. Mind hazájában, mind külföldön több tucatnyi önálló és közös kiállításon mutatta be műveit. Az 1970-es évek elejétől egyre gyakrabban fordult az ex librishez és máig közel háromszáz remek munkával büszkélkedhet e téren. Ezekben igen eredeti, jellegzetesen bolgár stílust képvisel. Felhasználja a régi, középkori ikonok, valamint a népi ábrázolóművészet stílus- és motívumvilágának sok elemét, azokat művészi és látásmódja igen kifejező eszközeivé emelve. De hadd idézzem a bolgár Hriszto Kovacsevski művészettörténész frappáns értékelését róla: „Ami engem legjobban megragad Pencso Kulekov művészetében, az mindenekelőtt a választékosságnak és a költőiségnek majdnem reneszánszkori szigorúsággal és tisztasággal történő rendkívüli egyesítése. Számos művében érezhető évek óta tartó meghitt párbeszéde régi művészetünk hagyományaival, figuráival, a miniatúrával, az ikonosztázok és freskók szentjeinek prófétikus tekintetű alakjaival, az ősi kódexeknek és krónikáknak a részletek vonatkozásában meghatározott, néha kissé naív, de mindig megnyerő és elbűvölő előadásmódjával, amit ő nagy tapasztalattal stilizál, s a művészi mértéktartás érzékével és precizításával uralkodik fölötte. Ezért ex librisei rendkívül változatosak, nemcsak egyes megol-

dásaikkal, de együttesük teljességével is megigéznek, ami talán ebben a műfajban a legnehezebb. Örvendetes, hogy a kisgrafikához és azon belül is az ex librishez fordult, ahhoz a műfajhoz, amely sok nehézséggel is jár abban az értelemben, hogy jelenkori grafikánk minden sikere ellenére, Bulgáriában az ex libris még mindig kevésbé kedvelt terület. Ám ha az ember megismeri e művész munkáit, örömmel fedezi fel, milyen nagy mesterségbeli tudás és tehetség teremtette meg e kis grafikák változatos, szívhez szóló világát.”

A műfajnak másik tehetséges képviselője MITKO BAKALOV, a Szlivenből származó, de Szófiában élő művész. Modern felfogású, éles és tiszta metszetei más világba vezetnek bennünket, mint a Kulekové. Közel áll az európai stílusirányzatokhoz, s igen eredeti alkotóról vall szimbolikus és metaforikus ábrázolásmódja. Olykor filozófikusan mély, olykor tündérien lebegő metszetei mindig a lényegre pontosan tükrözve, szigorúan körülhatárolva fejezik ki az ábrázolni kívánt témát. Új utat nyit a bolgár ex libris művészetében, s ezzel kedvet teremt hozzá a legújabb generációknak.

Megemlítem még *Zdravko Zahariev* plovdivi grafikusművész munkásságát, aki 1985-ben már bemutatkozott grafikáival Budapesten a Bolgár Kulturális és Tájékoztató Központban rendezett kiállításán, de ex libriseit még nem ismerjük.

Ismeretlenek számunkra a fiatalabb generációk tagjainak nevei és művei, mint Sztefan Markov, Vladimir Mincsev, Mihail Toskov, Georgi Pencsev, Rumen Avramov és mások. Reméljük, a közeljövőben budapesti kiállításon ismerkedhetünk meg a bolgár ex libris kiváló képviselőinek számunkra új és izgalmas alkotói világával.

Király Zoltán

KÖSZÖNTJÜK KOPASZ MÁRTÁT ÉS STERBENZ KÁROLYT

Ezek a sorok két születésnapí évfordulót szeretnének összefogni és két megbecsült, közszeretnek örvendő ex libris művészüket köszönteni. Mielőtt személy szerint hozzájuk fordulnánk, azt emeljük ki, ami mindkettőjükben közös: szülővárosukhoz való kötöttségüket, lélekben megőrzött fiatalságukat és azt a szerepet, amelyet a magyar könyvjegyművészetnek határainkon túli megbecsüléséért, elismertetéséért vjttek. Városukhoz való ragaszkodásukat nemcsak az jelzi, hogy ma is ott élnek és alkotnak és a helyi művészeti életnek egész pályájuk során aktív szereplői voltak, hanem az a tény is, hogy Szeged és Sopron szelleme, épületei, történetének alakjai újra meg újra megjelennek kisgrafikáikon.

KOPASZ Mártát köszöntjük először, nemcsak a hölgyeknek minden időben kijáró elsőbbség, valamint a szoros betűrend alapján, hanem azért is, mert városa elsőként rendezte meg a két háború között, 1934-ben az első magyar ex libris-kiállítást, megelőzve ezzel a másik nagy kisgrafikai centrumot, Debrecent. Ezen azonban még egyik most ünnepelt művészünk sem szerepelt, ők csak a következő években lépnek porondra. Kopasz Márta 1911. október 26-án született Szegeden. Régebben — főleg az udvarias, francia szellemet követő életrajzok — a szép nem művészeinél és íróinál el szokták hagyni a születési év feltüntetését, de miért tegyük mi is ezt akkor, amikor az ünnepelt lélekben ma is ifjú, Szeged kisgrafikai életének hangadó szereplője, aki minden egészséges kezdeményezést lelkesen karol fel. Hazai és külföldi folyóiratok cikkei, rangos kiállításokra való meghívások jelölik ki helyét a művészettörténetben. Minden idők legnagyobb ex libris-gyűjtője

Kopasz Márta metszete X3

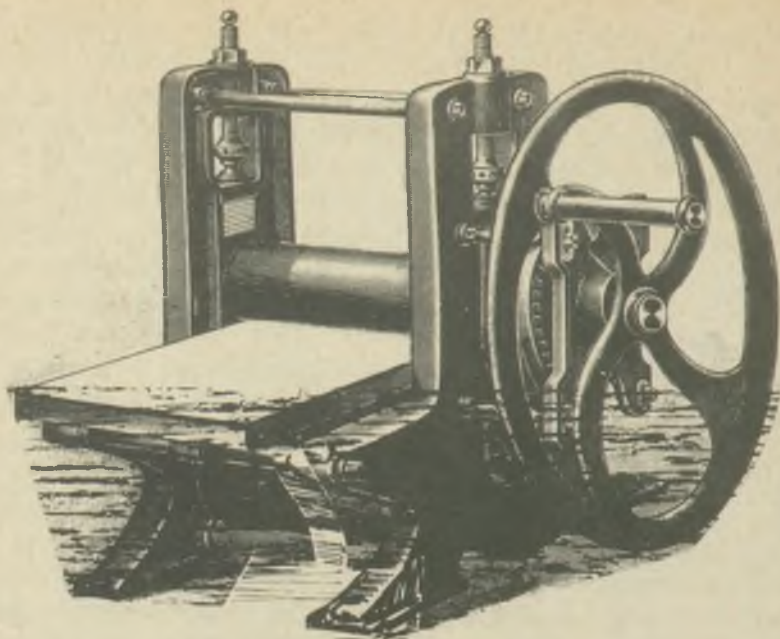
és szakembere, Gianni MANTERO doktor gyakran emlékezett meg elismeréssel könyvjegeiről és a Lengyelországban élő, de lélekben tőlünk soha el nem szakadt LIPPÓCZY Norbert szeretettel lajstromozza a tarnóvi Múzeumnak szánt Kopasz Márta kisgrafikákat. (Fiatal kisgrafika-barátok, soha ne feledkezzetek el arról, hogy gyűjtsétek és írásban is rögzítsétek az erre a csodálatos kis világra vonatkozó adatokat! A kapott esztétikai örömeikért tartoztok ezzel a kisgrafika újabb barátainak, kutatóinak, akik lélekben számon fogják majd kérni tőletek az elvégzett vagy elmulasztott munkát!) Kopasz Márta megbecsülését jelzi az a tény is, hogy a szegedi főiskola őt docensi címmel tüntette ki.

STERBENZ Károly olyannyira Sopron szülötte, hogy művészetét más környezetben szinte el sem tudnánk képzelni. Ez év első napján volt 85 éves, január elsején látta meg a napvilágot, mint a szellemi élet annyi kiválósága. Jellemző módon az irodalomban említett első kisgrafikája, amely 1926-ban készült, a soproni népszavazással kapcsolatos. A soproni város címer büszkén viseli a „Leghűségesebb város” kitüntető címet, de ezt alkalmazhatjuk Sterbenz Károlyra is, városa egyik leghűségesebb polgárára. Művészetének baráti szeretettől áthatott értője, felejtethetlen barátunk, Erdélyi Tibor öt évvel ezelőtt köszöntötte őt folyóiratunk hasábjain nyolcvanadik születésnapja alkalmával, neki köszönhetjük azt az alkotásjegyzéket is, amely a veszprémi és pápai Kisgrafikai Galéria 4. sz. füzetében megjelent és amely 1976-ig a művész 514 kisgrafikájáról ad számot, megjegyezve, hogy ez a szám távolról sem végleges és csak megközelítőleg tartalmazza az alkotások sorát. Ázóta ez a szám tovább gyarapodott, hála grafikusunk kiapadhatatlan ötletgazdagságának és alkotókedvének. Sterbenz Károly kisgrafikáin gyakran szerepel a szőlő és bor, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum világhírű gyűjteménye félszáz ilyen művét őrizi, ezért stílusosan lélekben mi is egy pohár soproni jó Kékfrankost ürítünk az egészségére, erőt, egészséget, jó kedvet kívánva!

S. A.

Sterbenz Károly metszete X2

Rézkarcnyomó prés

FIATAL MŰVÉSZEK – A KISGRAFIKA VONZÁSÁBAN

Tagadhatatlan – s a mai magyar ex libris művészet jelene és jövője szempontjából meghatározó – tény az, hogy grafikuművészeink egyre szűkebb köre készíti sokszorosítható kisgrafikát. Mindehhez bizonyára hozzájárul az is, hogy a mai magyar grafikát reprezentáló, a hagyományos kifejező eszközöket megújító alkotók alig kapnak megrendeléseket. Nem kívánunk példákat felsorolni, de ha bárki végigtekinti az elmúlt évtized különböző országos kisgrafikai pályázatainak díjazottjait vagy átlapozza a korábban kiadott kisgrafikai mappákat, máris könnyen összeállíthatja azoknak a jegyzékét, akik – körünk művésztagejai mellett – feltehetően szívesen készítenének kisgrafikát. A megrendelés azonban – valljuk be: sok esetben anyagi okok miatt is – elmarad. Közrejátszik azonban ebben az is, hogy elsősorban külföldi cserepartnereink zöme szívesebben fogadja a közismert motívumokat könnyen „leolvasható” „megfejtető”, azokat közvetlen módon megfogalmazó lapokat. Holott – s ezzel semmiképp sem kívánjuk ezeket a grafikákat lebecsülni – a jó gyűjtők körében egyaránt népszerűek az elvont stb. lapok is. Jó példa erre Diskay Lenke művészetének nemzetközi elismerése, de megemlíthetjük a csehszlovák kisgrafika népszerűségét is a nemzetközi mezőnyben. Csehszlovákiában szerencsés módon a grafikusok körében nem különültek el olyan élesen a kisgrafikát is készítő művészek, mint hazánkban. Bizonyára elősegítette ezt a megrendelők szélesebb tábora s az hogy az alkotók azt is felismerték, hogy a műfaj, a gyűjtők igényeitől függetlenül önmaguk kifejezésére, megvalósítására is kitűnő lehetőségeket teremt.

Nos, e gondolatok jegyében mutatunk be néhány – tanulmányaikat most végző – fiatal grafikust. Örömmel üdvözljük őket Körünkben, bízva abban, hogy hasonló alkalomra a későbbiekben is sor kerülhet. (A szerk.)

Pásztor Csaba

„Makón születtem 1963-ban. Szegeden érettségiztem a Tömörkény István Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában. 1984. óta a Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatója vagyok, sokszorosító grafika szakon. Mesterem Raszler Károly. Sokszorosító grafikán kívül, önálló grafikával, illusztrálással is foglalkozom. Munkáim több kiállításon szerepeltek.”

Címe: Szeged, Szamos u. 14/A. II. em. 7. 6723

Ex Libris · Furka Zsuzsa

Pásztor Csaba metszete X3

Jánváry Zoltán

„1964-ben születtem Budapesten. Már gyermekkoromban vonzódtam a rajzoláshoz. Így az általános iskola elvégzése után a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolába jelentkeztem a könyvműves szakra. Itt a könyv szerkezeti megismerése mellett grafikával is foglalkozhattam. Első mestereim Csohány Kálmán és Bognár Árpád voltak. Az ő segítségével készítettem első linómetszeteimet és rézkarcaimat. 1983-ban sikeresen felvételiztem a Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafika szakára. Jelenleg Nagy Gábor grafikusművész II. éves osztályába járok. Itt ismerkedtem meg a rézmetszet készítésével. Újabb munkáimat és a kisgrafikákat már ezzel a technikával készítem.”
Címe: Bp. Centenárium I. ép. IV. lcsh. II/1. 1165

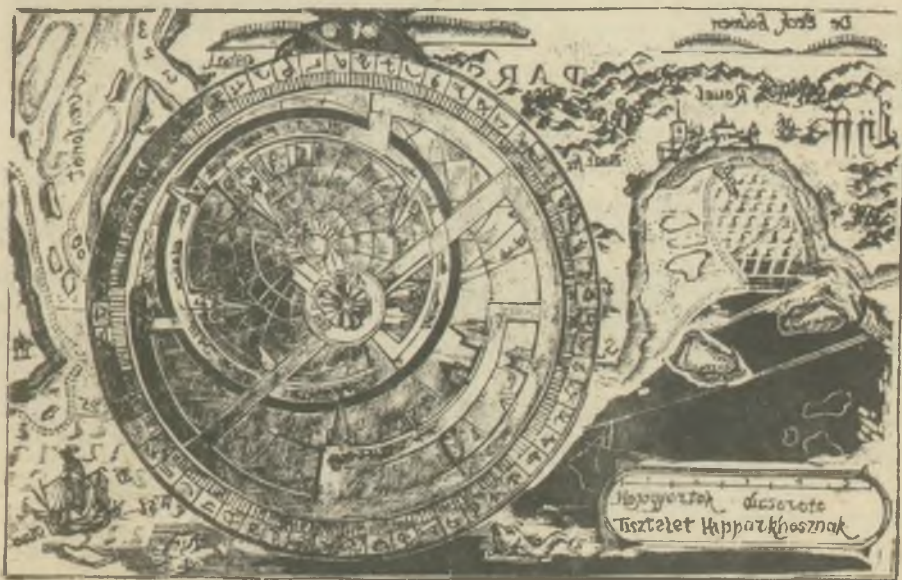

Jánváry Zoltán metszetei C2

Nagy Csaba

„1960-ban születtem Vépen, Vas megyében. Gyermekkorom jó részét falun töltöttem el, aminek – így visszagondolva – ma is örülök. Szombathelyen 1966-tól élek. Tanulmányaimat is itt végeztem. A rajz iránti érdeklődésem és szeretetem az általános iskolában kezdődött. Másik szenvedélyem a röplabdázás, amit egészen bevonulásomig (1982-ig) versenyszerűen folytattam. Harmadszori nekirugaszkodásra vetek fel a Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafikai szakára, 1984-ben. Jelenleg a fa- és rézmetszet foglalkoztat. A két műfaj a tisztaságuk miatt fontos számomra.”

Címe: Budapest XX. Virág B. u. 34. 1201

Nagy Csaba metszetei X2

MŰHELYFORGÁCSOK

A régi, 1900 előtti könyvjegyeket általában a tulajdonosok neve alapján rendezzük és tartjuk számon, minthogy a grafikus személye az esetek túlnyomó többségében ismeretlen. A címeres ex libriseknél a tulajdonos neve gyakran nincs feltüntetve, ennek a célja az is lehet, hogy azt a család több nemzedéke is használhassa. Ilyenkor azonban nehéz az ex librisek beazonosítása. Teljes magyar családi címergyűjteménnyel nem rendelkezünk és a nehezen hozzáférhető és sok tekintetben hiányos vagy hibás Siebmacher-féle gyűjtemény sokezer címerének átnézése sem adna biztos kulcsot a kezünkbe. Figyelembe kell még azt is venni, hogy a magyar heraldika sokszor nélküli a nyugaton megszokott szabatoságot, azonos családok címerei többkevesebb részletben eltérhetnek egymástól, a kivitelező festő vagy rézmetsző is tehet rajtuk módosításokat a mintául szolgáló címer hibáit átvéve, azokat újabakkal is tetézve.

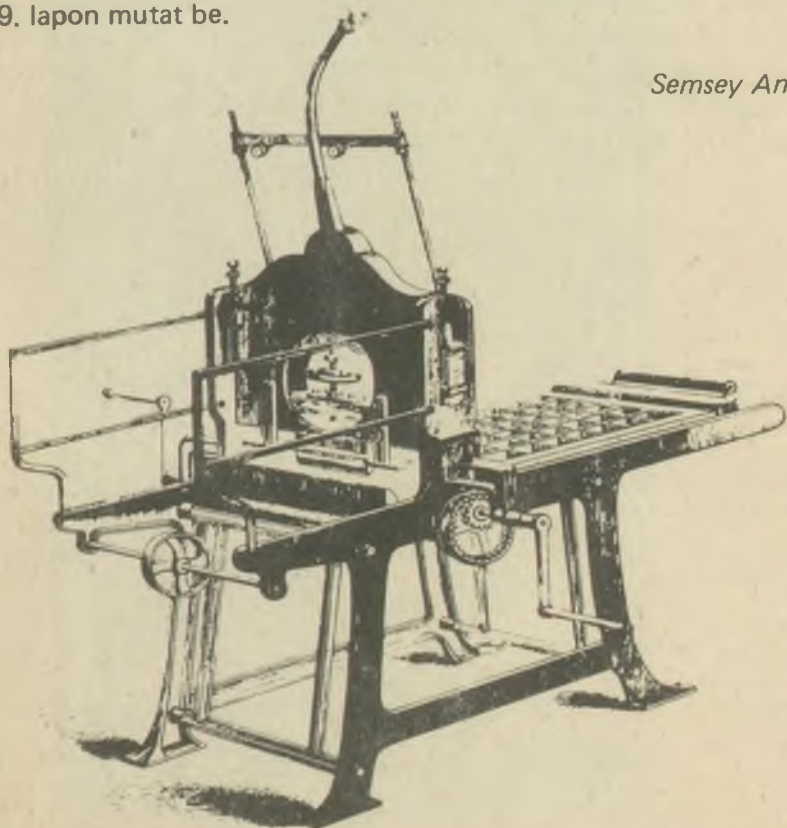
A jelenleg legnagyobb magántulajdonban levő magyar ex libris-gyűjtemény, Dr. Csányi István budapesti gyűjteménye őrzi a mellékelten bemutatott rézmetszetű címeres ex librist. A 70x57 mm nagyságú, kettős vonalovályossal keretezett címer kivitelezése igen hasonló az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött RAYGER; RATH-és SÁARY-család ex libriséhez, ahol az utóbbi kettőnél a vonalovályis feletti szalagban a család neve is olvasható. Mind a négy ex libris azonos rézmetsző munkája kell, hogy legyen, mégpedig a 18. sz. második feléből. (Megegyező részletek: a pajzs és korona alakja, a kettős vonalovályis stb.) Ex librisünk beazonosítását nehezíti, hogy a magyar családi címerek között a kiváló heraldikus Csoma József szerint az oroszán több mint négyszáz esetben szerepel. Mint már annyiszor, most is a véletlen segített: Nógrád vármegye monográfiájában bukkantam rá a Jankovich-család címerének leírására: ez egyetlen részlettel eltekintve egyezik a kérdéses ex librisen látható címerrel. (Ezen, mint a legtöbb régi magyar ex librisen, a színek a nemzetközileg alkalmazott vonalkázással sincsenek feltüntetve.) Az említett eltérés: a szabatos címerleírás szerint a kétfarkú stilizált oroszán mellső jobb lábában pálmaágot, a balban koszorút tart. Az ismeretlen rézmetsző a koszorút elhagyta, nyilván zsúfoltnak érezte azzal a pajzsot, de lehet, hogy már a mintául szolgáló címer is ilyen volt. (A sisakdíszként szolgáló gallyat vagy pálmaágot tartó galamb megfelel a leírásnak.) Mindezeket figyelembe véve a legnagyobb valószínűséggel állíthatjuk, hogy a bemutatott ex libris a Jeszenicei JANKOVICH-család valamelyik tagjának könyveit díszítette.

(Az Országos Széchényi Könyvtár ex libris-gyűjteményében szerepel a gróf Jankovich-család ex librise is, ez még Széchényi Ferenc gyűjteményéből származik. A J. Baumgartner által metszett összetett címer azonban egy

másik családé, egyetlen részlete sem emlékeztet az itt bemutatott címerre és talán nem is könyvjegynek készült, hanem egy rézmetszetű címergyűjtemény darabja. Erre utalhat az a tény is, hogy Nyireő István kéziratos katalógusa – az OSZK ex libris gyűjteményének betűrendes leltára. Bp. 1970. – sokszor vett fel nem valódi es libriseket is.

Nyireő István katalógusa, bár általában nem foglalkozik bélyegzőkkel, kultúrtörténeti jelentősége miatt közli a jeles régész és műgyűjtő Jankovich Miklós (1773–1846) bélyegzőjének adatait is. A fekvő rombusz alakú, „W. Jankovich Miklós gyűjteménye 1830” szövegű bélyegzőn csak a címer pajzsa látható, felette sugárzó nappal és a pajzsban egy koszorút tartó egyfarkú oroszlán. A kis méret (24x60 mm, ebből 10x10 mm a pajzs) indokolja a címeralak leegyszerűsítését, változatosság okáért itt a pálmaág marad el és az oroszlán koszorút tart. A bélyegző lenyomata számos, ma az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött szellemi kincsünkön, így a Margit-legenda kéziratán is látható. Ugyanilyen pajzsot láthatunk koszorús oroszlánnal azon az 1790-ből származó ötvösművű könyvkapcsón is, amelyet Siklóssy László Az ex libris Magyarországon és külföldön című műve (Budapest, 1913.) a 9. lapon mutat be.

Semsey Andor

Síknymó (litograph) prés

A LEUVENI KÓDEX EX LIBRISE

„SEDES SAPIENTIAE NON EVERTETUR 1914–1940”. Ez a szöveg olvasható a Leuveni Katolikus Egyetem kisméretű ex librisén, amely egy lángok között, trónuson ülő szimbolikus nőalakot ábrázol. A latin jelmondat körülbelül így fordítható le: „A tudomány székhelye nem pusztul el.” De mit jelent a két évszám? Amikor 1914-ben Belgiumba betörték a német csapatok, az egyetem könyvtárát is felégették. A békeszerződés – amint azt Ruffy Péter *Bujdosó nyelvemlékeink* című könyvében olvashatjuk – arra kötelezte Németországot, hogy hasonló értékű kódexekkel, könyvekkel, kéziratokkal állítsa helyre a megsemmisült gyűjteményt. Ennek során került egy kis alakú olasz kódex Leuvenbe. Rövidesen kiderült egy alig-alig kibetűzhető szövegrészről, hogy az magyar nyelven íródott és azóta *Ómagyar Mária-siralom* névvel vonult be a magyar irodalom történetébe. A kódexet a közelmúltban csere útján az Országos Széchényi Könyvtár szerezte meg. A leuveni ex libris másik évszáma a könyvtárnak a németek által történt újabb elpusztítására utal. Szerencsére a legféltettebb értékeket, így a mi kódexünket is, páncélszekrénybe helyezték, ott vészelte át a tűzvész és azt a fenyegető veszedelmet, hogy a németek visszakövetelik a korábban jóvátételként átadott értékeket. Íme, így kapcsolódik egy szerény kis könyvjegy az oly sok vihar által tépázott nemzeti kultúránkhöz! (A reprodukálásról technikai okok miatt kellett lemondanunk.)

S. A.

König Frigyes metszete X2

PUSZTULÓ GRAFIKÁK

Minden kornak megvolt a maga problémája a kisgrafikák épségben való megőrzése terén. Hol tűzvész, hol a változó hőmérsékletű levegő nedvességtartalma pusztította, rongálta a papírra nyomott művészi alkotásokat. Korunkra ezek a tényezők háttérbe szorultak, de új veszedelmek léptek a helyükbe. A „Cellux” márkanéven is ismert öntapadós ragasztó elsősorban a magángyűjteményekben okoz jóvátehetetlen kárt. Ez a ragasztó ugyanis a legtöbb papírfajtával a diffúzió során összekeveredik, összevegyül, és eltávolíthatatlan nyomot hagy a grafikákon is. Éppen ezért az elszakadt lapok összeerősítésére vagy az ex librisek kartonlapra való felragasztására öntapadó ragasztóanyagot ne használjunk, hanem csak a hagyományos, enyves ragasztószalagot, vagy az ún. „pénzragasztót”.

Palásthy Lajos

König Róbert metszete X2

Hogyan írjuk a neveket?

Helyesírásunk egyik, számunkra logikusnak tűnő, de a külföld számára furcsa jellegzetessége, hogy mi a meghatározásoknál a nagyobb egység felől közelítjük meg a kisebbet, így a keltezésnél a sorrend: év, hó, nap, a helyeknél: város, utca, házszám, a neveknél pedig először írjuk a családnévet és utána a keresztnévet. (Az „utónév” kifejezés csak a magyaros sorrend esetében helytálló.) A nevek írásánál ezt a sorrendet – tudomásom szerint – csak a japánoknál találjuk. Külföldi kapcsolataik során művészeink és gyűjtőink gyakran a nyugati formát használják, jobbik esetben a két nevet vesszővel választják el. Így láthatjuk a külföldi kézikönyvek névmutatójában, lexikonokban, címtárakban. Külföldieknél gyakori a félreértés, így történhet meg, hogy például az Antal keresztnévet viselő magyart a levélben Herr Antal vagy Monsieur Antal megszólítással illetik. Ez csak bizalmasabb kapcsolatnál szokásos, legtöbbször félreértésről van szó. A magyarokat is megzavarhatja, ha egy idegen nyelvű szövegben olyan magyar családnév szerepel, amely egyben keresztnév is lehet. Ha például nem ismerem Iván Szilárd kiváló művészünk nevét és azt Szilárd Ivánként olvasom, sajnálatos tévedés áldozata lehetek. Mi tehát a tévedés elkerülésének módja? Vagy vesszővel választjuk el a keresztnévet a családnévtől, vagy pedig az utóbbit következetesen verzális betűkkel (gyengébbek kedvéért: NAGY betűkkel) írjuk. A nagybetűs családnévírásnál gyakorlatilag mindegy, hogy milyen formát választok, így pl. FERY Antal; FERY, Antal; Antal FERY; Antal, FERY egyaránt megfelelő és tévedést kizáró írásmódok. De csak a családnévet írjuk verzális betűkkel, mert ha a keresztnévet is így írjuk, újra előáll a tévedés lehetősége. Még egyet: a magyar keresztnévet ne fordítsuk le, hagyjuk meg eredeti magyar formájában, legfeljebb a tiszta latin nyelvű ex libris-szövegben használjuk a keresztnév latinus alakját, de ne feledkezzünk el arról, hogy ebben az esetben azt ragozni is kell. Erről egyébként egy régebbi, *Studiosus* aláírású cikkemben is írtam. (Ld. Kisgrafikában.) Minthogy a keresztnévről nem derül ki mindig az azt viselő neme, külföldön a címjegyzékekben, levelek feladójának megjelölésében biztonság okából a név előtt a franciák alkalmazzák a M., Mme., Mlle., az angolok pedig a Mr., Mrs., Miss (úr, asszony, leány) rövidítést. Ennek magyar megfelelője nincs, de a külföldi levelezésünkben a név megadásakor érdemes vagy a francia, vagy az angol formát alkalmazni, hogy partnerünknek ezzel támogatást adjunk.

S. A.

X
Ex Libris Farkas Balázs

1986.

Ex Libris Felcser László

Pásztor Csaba metszetei X3

MEGKÉRDEZTÜK

Mi a véleménye Kass Jánosnak a kisgrafikáról?

Kass János grafikusművész impozáns, rózsadombi műtermes otthonában fogadott. (Nagy örömmre a polcokon sorakoztak a nevezetes Kass fejek is.) A világot járt, széles látókörű művésszel a kisgrafika mellett szó esett közöttünk a mai emberek gondolkodásáról, nevelési kérdésekről, a társművészetekről és egyéb témákról is. Sajnos e rövid interjúban nem tudjuk közölni az egyébként mindnyájunkat érintő tanulságos megjegyzéseit, csupán azokat, amelyeket a kisgrafikáról mondott el.

– *A kisgrafika műfaját méret, vagy tartalom szerint határozná-e meg?*

– Szerintem a tartalom a döntő.

– *Ön szerint miért vállalkozik aránylag kevés grafikus ex libris készítésére?*

– Fiatal korában a művészt ex libris készítésére a szegénység is kényszeríti. Azonban a kis mérethez jó szem kell. Az évek múlásával csökken a jó látás, a dioptriák is nőnek, így a kisgrafika készítése nagyon igénybeveszi a szemet. Egyébként a kisgrafika nem jól használt műfaj, mert sok lelkes gyűjtőnek nincs elég pénze. Pedig ugyanannyi energia, idő és koncentráció kell a jó ex librisek készítéséhez, mint a nagygrafikához.

– *Szívesen készít ex librist?*

– Megrendelésre ex librist soha nem készítettem, csak – főként a 70-es években – a barátaimnak. Szerintem jól kell ismerni azt a személyt, akinek az ex libris készül. Ennek a személyes kontaktus, az emberi és érzelmi kapcsolat alapvető feltétele. Például volt szerencsém Yehudi Menuhin jubileumi koncertjén résztvenni, elég jól ismerem őt, de neki is csak tiszteletből készíthetnék ex librist, mert nem biztos, hogy megrendelné.

– *Mikor és hol találkozott először ex libriszel?*

– Még kisgyermek voltam, amikor kihúztam nagyapám szekrényének egyik fiókját, és a padlóra sok kis fehér papír szóródott szét. Az emlék kitörölhetetlen, mert akkor értettem meg, hogy nagyapám összegyűjtött ex librisseivel – amelyeket apránként ismertem fel – találkoztam.

– *Mi a véleménye a gyűjtésről és a cseréről?*

– Nemes dolog a gyűjtés. Az ipari tömegtermelés – az idő múlásával – az értékeket leszállítja. Az ex libris viszont egyedi „termék”, amelynek aranytartalma, illetve az értéke – ha ezt fölismerik – növekszik. A gyűjtő olyan, mint a horgász, ha szerencséje van, a sokból „nagyhalat” foghat ki.

– *Ön szerint a kisgrafika gyűjtése vezethet-e nagygrafika gyűjtéséhez?*

– Remélni tudom!

– *A mai nehezebb gazdasági helyzetben luxusnak tartja-e ezt a passziót?*

– Mint említettem, az ipari termékek ára az elhasználódással csökken, a jó

művészi produkció értéke pedig nő. Tehát a szellemi igény soha nem luxus. Bár tény, hogy minden gazdasági helyzet az emberek létformájához más-ként pumpálja a vért.

– *Mit tenne az értéktelen ex librisekkel?*

– E műveket az idő szelektálja.

– *Hány százalékot ragasztana könyvbe?*

– Én csinálom, nem ragasztom.

– *Mi a véleménye arról, ha haláleset után értékes gyűjtemények szétfor-gácsolódnak?*

– A művészet eredendően nem a gyűjtést és a múzeumokat szolgálta. Kul-tikus, áldozati és reprezentációs jellege volt, amely üzenet a múltból. Ha egy életnek a kisugárzása megszűnik, többnyire a gyűjtő szívéhez közel álló egység is megszűnik. Példa erre több szétforgácsolódott könyvtár is. Ki-vétel, ha hozzáértő egyén veszi gondozásba az ilyen művészi hagyatékot.

– *Ön szerint ki a jobb gyűjtő, aki számol, vagy aki gyönyörködik?*

– Kinek-kinek a kedve szerint. Én mindig igyekeztem örömet okozni.

– *Bogaras egyénnek tartja-e, aki „zsíroskenyéren él” a családjával a gazda-gabb gyűjtemény reményében?*

– Személyes élményem nincs, de szerintem a helyes arány a döntő. A csa-ládját senki ne sanyargassa, de önmagával megteheti! Egyébként a család-ban is lehet örömforrás a gyűjtés ténye és eredménye.

– *Sok művésztől legyen lapunk, vagy csak néhánytól, aki biztosan nívó-sat alkot?*

– Ez mindig egy folyamatnak az eredménye, mert a gyűjtőnek meg kell találni a vele harmonizáló művészt.

– *Kezdő, fiatal művészek szárnypróbálgatásai esetében mi a teendő?*

– Segíteni őket.

– *Mint művész, a megrendelőnek odaadná-e a dúcot, vagy a lemezt?*

– Jóbarátnak odaadom.

– *Ön szerint a nemzetközi mezőnyben hogyan állunk?*

– Jól állunk.

– *Számozná-e az ex libriseket?*

– Igen.

– *A vizuális kultúra fejlődésének eszköze-e az ex libris?*

– Magától érthetődik, hogy az egyik eszköze. Ideális lenne, ha például már az iskolákban működnének ex libris gyűjtő klubok, mint ahogyan bélyeg-gyűjtő körök is működnek. Ez egyben táplálná – a mai ifjúságból oly gyak-ran hiányzó – kreativitást.

– *Mi a véleménye a kisgrafika művészeinek és gyűjtőinek hazai és külföldi találkozásairól, így szövődő kapcsolatokról?*

– Általában a társadalom nem él azokkal az eszközökkel, amelyeknek a birtokában van, hiszen az ex libris gyűjtésére az igény már régen kialakult.

A XX-ik század második felében a filozófiában, az irodalomban, a lét napi gyakorlatában az elmagányosodás filozófiája érvényesül. Az embereket a bensőséges kontaktusoktól a technika fejlődése is elvonja. Tehát az ex libris találkozókat és a gyűjtés kapcsán kialakult barátságokat tekintve, az igazi emberi kapcsolatok fenntartását tartom döntőnek.

Szászné Mara

Kass János rézkarca C3

SZERVEZETI ÉLET

Rendezvények

Budapest

Körünk tagjai minden hónap első szerdáján a FÉSZEK Művészklubban találkoznak. Az összejöveteleken kulturális programokra, előadásokra is sor kerül.

A rendezvények előadói illetve szervezői a következők. Február: König Róbert (Angliai útibeszámoló), március: Király Zoltán (Bulgáriai élménybeszámoló), április: Sz. Magyar Mária (látogatás az Országos Széchényi Könyvtárban), május: Vida Klára, június: dr. Soós Imre, szeptember: Arató Antal, október: Fery Antal, november: Palásthy Lajos, december: Mikulás-est.

Ajka

Február: előadás a modern festészetről, március: vendég Andruskó Károly, április: videófilmes előadás, május: kirándulás Győrbe, augusztus: látogatás az Ajkai Grafikai Műhelyben, szeptember: Krajcsi Tiborné bulgáriai élménybeszámolója, október: vendég Bánsági András, november: házigazda Fülöp Irén, december: vidám szilveszter.

Pécs

Március: vetítés a holland művészetről, április: üveg címke bemutató, június: Solti László bemutatója Szőlő és bor a kisgrafikánon címmel, szeptember: vetített képes beszámoló a nemzetközi találkozóról, december: Mikulás-est.

Szeged

Január: Kopasz Márta életműve, február: Bakacsi Lajos előadása Vasarelyről, március: bemutatkozik Barczánfalvi Ferenc, április: vendég Kass János, május: Gidai Kálmán előadása Szeged művésztéről, június: Gidai Kálmán előadása a holland művészetről, szeptember: Májor István házi tárlata, október: Zenei József előadása Művészet és népművészet címmel, november: Rostáné Papp Piroska házi tárlata, december: Mikulás-est.

* * *

Évfordulók

Ebben az évben BOLTIZÁR ENDRE 85 éves, DR. KATONA GÁBOR 80 éves, DR. BÁNLAKI AURELNÉ 75 éves, KORDA BÉLÁNÉ 70 éves, DR. SOÓS IMRE 65 éves, ROHONYI GYULÁNÉ 60 éves.

Köszöntjük jubiláló tagtársainkat, kívánunk mindannyiuknak erőt, egészséget és eredményes gyűjtőmunkát az elkövetkező évekre.

M. MAKKAI PIROSKA grafikusművész negyven évvel ezelőtt, 1935-ben szerezte meg diplomáját a budapesti Képzőművészeti Főiskolán. A jubileum alkalmából, a múlt év őszén, a főiskola rektora díszoklevéllel tüntette ki a negyven évvel ezelőtt diplomázott növendékeket, így Makkai Piroska művésznőt is. A jeles jubileumhoz ezúton is szívből gratulálunk!

* * *

Elismerés társadalmi munkáért

Az ajkai országos kisgrafikai találkozó szervezéséért BAGARUS ZOLTÁN, GÖRÖG VINCÉNÉ és TILHOF ENDRE ajkai tagtársaink, körünk vezetőségében végzett munkájáért PALÁSTHY LAJOS budapesti tagtársunk jutalomban részesült.

A KBK munkatervéből

Kiállítást rendezünk Könyvbarátok és az ex libris címmel. Idén vezetőségválasztó taggyűlést tartunk. 1987-től díjat adunk ki a Tihanyi Kisgrafikai Biennálén kiállított legjobb ex libris alkotójának.

Felhívás

Felhívjuk tagtársaink figyelmét, hogy az idei tagdíjbefizetéshez a befizetési lapot a Kisgrafika 1985/3. számában mindenki számára megküldtük. KÉRJÜK A TAGDÍJAK BEFIZETÉSÉT!

* * *

Kiadványaink

Elkészült az IN MEMORIAM STETTNER BÉLA című emlékmappa. A kiadvány 15 eredeti grafikát – köztük 9 rézkarcot – tartalmaz. Ára körünk tagjainak: 230,— Ft. – A Kisgrafika példányokénti ára 1986-tól 48,— Ft.

Új tagok:

Bosnyák Mihály	Mohács, Béke u. 24. 7700
Kis Sándor	Szeged, Csaba u. 43/A. f. 3. 6723
Klossy Irén	Baja, Batthyány u. 7. 6500
Kőrösi Ilona dr.	Budapest, Muk Lajos u. 5/c 1133
Majoros Zoltán	Szerencs, Gyár u. 3. 3900
Rostás Gergelyné dr.	Szeged, Petőfi sgt 6. 6722
Soós Károly	Salgótarján, Schulyer F. u. 10. 3100
Városi Könyvtár	Mohács, Eötvös u. 2. 7700

König Róbert metszete X2

HÍREK

Kiállítás a Dürer Teremben

A budapesti Dürer Terem legutóbbi kiállításán, 1985. decemberében ASSZONYI TAMÁS szobrászművész és JÁVOR PIROSKA festőművész alkotásait láthatták az érdeklődők. A neves művész-házaspárnak ez volt a tizenkilencedik, és éppen a tizenkilencedik házassági évfordulójukon rendezett közös kiállítása. Az 1944-ben Budapesten született Jávor Piroska a főiskolán Szentiványi Lajos növendéke volt. 1969 óta él férjével együtt Szentendrén. A Dürer Teremben ez alkalommal akvarelleket, tussal és színes ceruzával készült, igen érzékeny finomságú, absztrakt grafikákat állított ki. Vonzóan színes lapjai nagy színekultúráról, összeszedettségéről, humánus emberi alapállásról szólnak.

* * *

BÁLVÁNYOS HUBA grafikáit mutatta be a VII. kerületi tanács a Dembinszky utcai kultúrház kiállítótermében. „Jelet hagyni” – ez volt a kiállítás címe s egyben az ott rendezett kiállítások sorozatának összefoglaló jelmondata is. A kiállítás megfelelt ennek a jelmondatnak, hiszen Bálványos Huba ma már a magyar grafika stílusreformteremtő mesterei közé tartozik, akinek munkássága erősen hat a mostani fiatal generáció alkotóira is.

Várakozók (litográfia).

a tervek szerint néhány éven belül teljessé lesz a szegedi írók, művészek, politikusok, tudósok arcképcsarnoka. Az újság a készülő sorozatból hét grafikát – CSIBY MIHÁLY, BAKACSI LAJOS, FERY ANTAL és KOPASZ MÁRTA metszeteit – is bemutatja.

A bormioi pályázatról

A sí világbajnokság idején kerültek bemutatásra az olaszországi Bormióban *A hegység és a sport* című nemzetközi pályázatra beküldött lapok. A pályázaton 20 ország 160 művésze 300 kisgrafikával vett részt. Az első díjat Koszti István romániai grafikus nyerte, a továbbiakat csehszlovák, szovjet, olasz és lengyel művészek nyerték. A hazai pályázók közül kitüntetést kapott Vén Zoltán, s bemutatásra kerültek Széky Piroska, Tavaszy Noémi és Ürmös Péter grafikái.

Kisgrafikák a Brassói Lapok Galériában

A Brassói Lapok szerkesztőségében szervezett 50. jubileumi kiállítást az elmúlt év decemberében nyitották meg a rendezők. A város és a tájegység alkotóit bemutató gyűjteményes kiállításon méltóan reprezentálta a romániai ex libris művészet eredményeit a *Dr. Virágh Zoltán* gyűjteményéből bemutatott 300 kisgrafika. A kiállításról a Brassói Lapok 1985. évi december 30-i száma közölt részletes beszámolót. Mindemellett Csutak Levente grafikáiról és Gy. Szabó Béláról is olvashatunk ebben a számban.

Ismertlen ex librisek

A Magyar Nemzeti Galéria *Lélek és forma* című kiállításán több ex libris – Aiglón (Sassy Attila), Gara Arnold, Kozma Lajos stb. művei – is bemutatásra került. Csak sajnálni tudjuk, hogy a rendezésében és kivitelezésében is számos újszerű megoldást alkalmazó tárlat nem fordított nagyobb figyelmet a kisgrafikák alkotóinak bemutatására. Több helyütt – így pl. a *Maróti Gézáé ez a könyv* vagy a *Dr. Hegedüsék könyve* feliratú rajzoknál nincs felüntetve a művészek neve. . .

Grafikai Pantheon

Érdekes vállalkozásról számolt be a Dél-Magyarország 1986. február 22-i Magazin című mellékletében Giday Kálmán szegedi gyűjtőtársunk. A helyi kör szervezője, dr. Krier Rudolf két éve kezdeményezte, hogy kisgrafikákon örökítsék meg Szeged nagyjainak emlékét. Eddig 11 portré készült el és

König Róbert metszete X2

Pályázat

„Wiesbaden 1987” címmel az NSZK-beli Wiesbaden város vezetősége nemzetközi ex libris-pályázatot írt ki. Téma: a város művészeti és színházi élete. A pályázaton bármely ország művésze részt vehet, legfeljebb 3 alkotással. A pályamunkák beküldési határideje: 1987. január 31.

A pályázat kiírásával egyidejűleg a városi tájékoztatási hivatal részletes leírást adott a település kulturális életéről. A pályázat kiírását (Ausschreibung) és az ahhoz fűzött részletes tájékoztatót helyszűke miatt nem közölhetjük. Az érdeklődők ezek megküldését az alábbi címről kérhetik: *Presse- und Informationsamt der Landeshauptstadt Wiesbaden, Postfach, D-6200 WIESBADEN.*

König Róbert metszete X₃

KIÁLLÍTÁSOK

FERY ANTAL

1985. december 16-án Szerencsen nyílt meg Fery Antal grafikusművész kiállítása.

A KBK elnökét, az immár 77 esztendőes művészt, igen erős érzelmi szálak fűzik szülővárosához, Szerencshez. Édesapja egykor az itteni cukorgyár alkalmazottja volt. A leendő művész gyermekéveit a hely történelmi levegője, a Hegyalja kulturális emlékei színesítették. Ezek az élmények egész életén át elkísérték és napjainkig számos alkotásában fogalmazódtak meg újra meg újra.

A Zempléni Múzeum rendezte a kiállítást. Az intézmény méltó helye a szerencsi huszárvár falai között lenne, ám a századok viharai által megrongálódott épületben jelenleg bonyolult restaurálási munkák folynak s ezért még a múzeum hivatalai is kiszorultak az épületből. Így Fery Antal kiállítása is a múzeumtól távol, de egyáltalán nem méltatlan helyen, a szerencsi gimnázium aulájában került megrendezésre. Ez a szép iskolaépület egyébként már korábban bekerült a művész életművének krónikájába azzal, hogy mozaiktechnikával ő készítette el a modern homlokzaton látható Bocskay-portrét és az aula nagyméretű, történelmi mozaikképét.

Falussy József múzeumigazgató és Farkas István szerencsi gyűjtő értő és ihletett rendező munkája nyomán a kiállításon árnyalt kép bontakozott ki Fery Antal munkásságáról. A mintegy 40 tablón kb. 350 kisgrafika kapott helyet. Ez a művész 1700-nál többet kitevő kisgrafikai életművének kisebb része ugyan, de a művészi meggyőző erő tekintetében annak színét-javát képviselte. A tablók nemcsak a külföldön is sok sikert aratott ex librisek és alkalmi grafikák válogatott darabjait tartalmazták, hanem izelítőt adtak az alkotó nem kevésbé jelentős naptárgrafikusi és illusztrátori tevékenységéből is. A rendezők a grafikákat – igen helyesen – nem időrendben, hanem témakörök szerint csoportosították, így pl. egy tablón szerepelt egy-egy író, művész, tudós emlékére készült valamennyi Fery-lap. Ugyanígy együtt jelentek meg a néző előtt a műemlékeket, szőlős-boros motívumokat stb. ábrázoló lapok is.

A megnyitón megjelent nagyszámú közönséget és a művészt a gimnázium növendékei rövid műsorral: versekkel, zenével köszöntötték, majd dr. Soós Imre, a KBK vezetőségének tagja nyitotta meg a kiállítást.

Fery Antal Szerencsen rendezett újabb kiállítása és a megnyitást követő baráti találkozó lehetőséget nyújtott arra, hogy a Budapesten élő művész ismét érezze a szülőföld iránta megnyilvánuló szeretetét, melyet a városi tanács, a múzeum és a gimnázium jelen volt vezetői ilyen látható és igen megnyerő módon is kinyilvánítottak.

EX LIBRIS DR. KELEMEN BÉLA

IN MEMORIAM
AVICENNA
980-1037-1980

EX LIBRIS

DR. KELEMEN BÉLA

L'ENHOSSÉK
MIHAL'LY IGNAČ

EISENBARTH KRISZTINA

HEGEDŰS LA SZLO

Fery Antal metszetei X2

A márciusi nemzeti ünnep előestéjén Budapesten, az Akácfa utcai Hollósy Galériában kiállítás nyílt Gy. Szabó Béla (1905–1985) grafikusművész alkotásaiból.

(Lapunkban először történik most említés a galériáról, ezért szükségesnek tartjuk eddigi működésének ismertetését. A helyiipari dolgozók szakszervezetének „Jókai” Művelődési Központjában a múlt évben létesült s a magyar képzőművészet bemutatását tűzte ki céljául. „Mai magyar műhely” címmel indult sorozatuknak ez a mostani immár a negyedik kiállítása. Az első az „Elődök” művészetét idézte Madarász Viktortól id. Szervátiusz Jenőig. A következő két kiállítást Csohány Kálmán, illetve Zsögödi Nagy Imre emlékére rendezték.)

A katalógusból megtudjuk, hogy a kiállítás Gy. Szabó Béla köszöntésére készült, 80. születésnapja alkalmából. A közbejött akadályok és a szomorú gyász hír azonban már csak emlékkiállítás megrendezését tették lehetővé. A tárlat a művész mintegy 40 grafikai alkotását mutatta be, igen jó elrendezésben, a kiállítási célra korábban átalakított, kellemes helyiségben. Az anyagnak több, mint felét – a szénrajzokat és pasztelleket – a Magyar Nemzeti Galéria kölcsönözte, tizenhét bemutatott fametszet pedig magántulajdonból került a kiállításra. Bár ez a mennyiség a művész 1350 darabot kitevő fametszetű alkotásaihoz viszonyítva elenyésző, mégis jól érzékeltette alkotójuk nagy szakmai tudását, sokoldalú művészi vénáját. Ez a kis kiállítás meggyőzte a látogatót arról, nem alaptalanul adományozták Gy. Szabónak Kínában tett látogatásakor „a legnagyobb európai” címet.

Fábián Gyula művészettörténész megnyitóbeszéde és katalógusi előszava a személyes élmény melegségével érzékeltette a látogatókkal a nemrég elhunyt Gy. Szabó Béla művészi és emberi nagyságát, rendíthetetlen magyarságát. A kiállítás rendezése és a sok képpel ellátott, szakszerű katalógus összeállítása Fecske András művészettörténész érdeme.

(Dr. S. I.)

KÖNYVESPOLC

Frank, Helmut: *Jugendstil Ex libris*. Leipzig, 1984. 148 lap, 119 kép, ebből 28 színes.

A szép kivitelű könyv átfogó képet rajzol a század eleji szecesszió stílusában fogant ex librisekről. Rövid bevezető után tárgyalja az ex libris művészet sajátosságait, és a szecesszió kialakulását. Bemutatja az ex libriseken megjelenő legismertebb motívumokat, jelképeket, azok értelmezésére számos korabeli lap bemutatásával, leírásával teremt lehetőséget.

Végül országok szerint elemzi a témát: angol, francia, belga, német, osztrák–magyar, svájci, lengyel, orosz, spanyol, olasz és amerikai bontásban. Ebben a felosztásban a magyar művészek az osztrák és cseh művészekkel együtt szerepelnek. Megemlíti a Németországban működő magyar származású Mathild Ade művésznőt, továbbá Bíró Mihályt, Bottlik Dezsőt, Faragó Józsefet, Gaál Margitot, Gara Arnoldot, Hadl Richardot, Józsa Károlyt, Kozma Lajost, Máté Ilonát, Rozsnyai Kálmánt és Sarkadi Emilt.

A kötetet irodalomjegyzék, művészregiszter (kézjegyek feltüntetésével), valamint ex libris tulajdonosjegyzék egészíti ki. (*Palásthy Lajos*)

Petry B. Ex librise

Művészéletrajzok. Kortárs magyar képzőművészek. (Szerk. B. Varga Sándor.) Bp. Képcsarnok, 1985. 421 lap. — 67,— Ft.

Fontos kézikönyvvel gyarapodott a mai magyar művészet, grafika iránt érdeklődők házikönyvtára. A kiadvány jelentőségét — s azt, hogy a Képcsarnok Vállalat boltjaiban megvásárolható — azért is kell hangsúlyoznunk, mert az életrajzgyűjtemény korábbi kiadásait a vállalat elsősorban belső használatra szánta. Már ekkor hiánypótló kiadvány volt, hiszen a Művészeti lexikon négy kötetébe az élő művészek közül csak a jelentős életművel rendelkezők kerültek be; a fiatalabb vagy később induló alkotókra vonatkozó információk csak az egyéni és csoportos kiállítások katalógusaiban voltak hozzáférhetők. Nos, a legutóbbi (1978-ban megjelent) kiadást bővítette, egészítette ki a szerkesztő elsősorban az időközben pályára lépő művészekkel, de olyanokkal is, akik a megelőző gyűjteményből kimaradtak. Így a kézikönyv több mint ezer művészéletrajzot közöl. A *Festők és grafikusok* fejezetben több mint 800, a *Szobrászok, éremművészek* című fejezetben több mint 200 alkotóról kapunk rövid, lényegre törő tájékoztatást. Nemcsak az élőkről, hanem a közelmúltban elhunytakról is. (Bár ennek időhatáráról az olvasó nem kap pontos tájékoztatást, megállapíthatjuk, hogy általában az 1970-es években elhunyt alkotókig tekint vissza a kiadvány, azaz ismerteti Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Menyhárt József, Stettner Béla stb. munkásságát is.)

Az életrajzokat tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy azok szinte minden esetben utalnak az egyes grafikuművészek kisgrafikai, ex libris munkásságára is. Nemcsak a kisgrafikai kiállításokon nyert hazai és külföldi díjakat sorolják fel, hanem értékelést is nyújtanak. Pl. FERY Antalról ezt olvashatjuk: „Témáiban leggyakrabban a népművészet formakincséből merít, de a modern jelképrendszerek sem idegenek tőle. Főként a fametszet érdeklí, lapjain a férfias erő és szűkszavúság mellett a kifejezés teljessége dominál.” A POGÁNY Gábor, SZIJ Rezső, TASNADI Attila által írt és lektorált életrajzok tehát többet nyújtanak, mint hagyományos pályaképet: néhány találó mondattal minden esetben jellemzik is az alkotó munkásságát, művészi kifejező eszközeinek sajátosságait, változásait. Éppen ezért nélkülözhetetlen forrásmunka mindazok számára, akik a mai magyar grafikával foglalkoznak. (*Arató Antal*)

Kós Károly képeskönyv. (Szerk. Sas Péter) Bp. 1986.
Múzsák Közművelődési Kiadó. 160 lap. – 180,— Ft.

A kiadvány Kós Károly életének, életművének különböző szakaszait (Tordai Zádor összekötő szövegével) korabeli dokumentumok, kéziratok, fotók stb. bemutatásával ismerteti meg. Az illusztrációk többsége szorosan kapcsolódik Kós Károly grafikai, könyvművészeti tevékenységéhez, így a képeskönyv hasznos tájékozódási lehetőséget nyújt a kisgrafikagyűjtők számára is. A bemutatott grafikák között több ex librist, kisgrafikát is találunk. Így az Ex libris Varjúvár feliratú lapot, az 1922-ben Székely Béla részére készített könyvjegyet vagy az olyan kevésbé ismert metszetet, mint a fiatal erdélyi írók egyik legjelentősebb vállalkozásának, a *Tizenegyek antológiájának* könyvjegye. (A szerkesztő gondos munkájára utal, hogy közli Kozma Lajos Kós Károly részére készített ex librisét is.) A gazdag életmű szinte minden mozzanatát számontartó kiadvány a művész által illusztrál, készített könyvek majd mindegyikéből közöl rajzokat, metszeteket. Így – többek között – láthatjuk Szentirmai Jenő Verses magyar krónikájához – Bethlen Gáborról, Kemény Jánosról stb. – készített portrémetszeteit vagy a híres erdélyieket (Ady Lőrincet, Benedek Elekét stb.) megörökítő sorozatának képeit. Buday György, Nagy Imre Kós Károlyról készült fametszetei, Debreczeni László linómetszete, László Gyula rajza szintén a portrékedvelők – gyűjtők számára jelenthet fontos adalékot. Kós Károly újabb (Mátyás Vilmos, dr. Kabay László részére készített) ex librisei mellett a képeskönyvben találkozhatunk a könyvjegyművészetéről is ismert Imre Lajosnak a művész 90. születésnapjára készített alkalmi kisgrafikájával is. – A kitűnően szerkesztett és tartalmához méltó, gondos tipográfiai munkával készült képeskönyv óhatatlanul Kós Károly könyvjegyeinek önálló kiadványban való megjelentetésének lehetőségére is felhívja a figyelmünket. (*Arató Antal*)

Kisgrafika
Barátok
Köte

LAPSZEMLE
Szerkeszti: Dr. Soós Imre

L'EX LIBRIS FRANCAIS – 47. évf. 157. szám

Az 1901-ben, 36 éves korában elhunyt Toulouse-Lautrec nemcsak a 19. század francia festészetének kiemelkedő mestere volt, hanem litográfiáival résztvett a modern plakátművészet megteremtésében is. Figyelemreméltó jelenség, hogy a rövid élete ellenére táblaképpen, rajzban, könyvnyomtatásban tekintélyes életművet hátrahagyó művész életében csupán egyetlen ex librist készített. Az Albi város múzeumban őrzött eredeti példányt MEYER-NOIREL asszony ismerteti a lap első cikkében. A 133 mm átmérőjű, kör alakú kompozíciót tussal, papírra rajzolta meg a művész s az ex librisek erről klisé felhasználásával, három különböző nagyságban és színben készültek. A lap a festő barátja, Maurice Guibert karikatúraszerűen eltúlzott arcvonásait ábrázolja és nevének M. G. betűit is feltünteti. Az ex libris tulajdonosa Lautrec más művein is szerepel, így ő a fő alakja a chicagói Art Institute-ban őrzött, sokszor reprodukált A Moulin Rouge-ban című festménynek.

ALFRED SELIG festőművész 1907 és 1974 között élt az elzászi Comar-ban. Munkásságát a lap 1967. évi 87. száma ismertette. Ezúttal a művész 37 darabos alkotásjegyzékét közlik. – Lapszemlénk részletesen ismerteti a KISGRAFIKA 1985/1. számát.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. – 1985. 3. szám

Több, mint ötven éven át volt tagja az osztrák gyűjtők egyesületének a most 92 éves korában elhunyt CARIN MARIA SAUER. Róla szól a lap első cikke, melyet bőszeges lap- és könyvszemle követ. Ebből megtudjuk, hogy a dániai EXLIBRISTEN kiadásában megjelent az európai exlibris-művészek háromkötetes monogram-lexikona CLAUS WITTE szerkesztésében. A kézikönyv 5000 művész mintegy 15 000 monogramját tartalmazza. Érdekessége még a kiadványnak, hogy a lapoknak csak egyik oldalára nyomtattak, a másik oldal a tulajdonos feljegyzéseire, újabb művészek adatainak felvezetésére ad lehetőséget. A KLAUS RÖDEL útján beszerezhető kötetek ára darabonként 50 nyugatnémet márka.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. – 1985. 3. szám

A lap első cikkében CARLO CHIESA emlékezik meg GIANNI MANTERO érdemeiről, kiemelve, hogy az 1985-ben elhunyt nagy olasz gyűjtő ötven éven át tevékenykedett az ex libris világában. Élete során 150 művészt kért fel ex libris készítésére s az általuk készített 1200 kisgrafikájával folytatott cserét. Százazer lapból álló gyűjteménye korunk exlibris-művészetének hű tükré. – Sajnos, a második cikk is elhunytáról szól.

H. J. ROLLWAGEN az 1985. augusztusában 83 éves korában elhunyt RUDOLF KOCH braunschweigi grafikusról emlékezik meg. Banktisztviselőként kezdte pályáját és csak 28 éves kora után szerezte meg tanári és művészi képesítését. Kisgrafikai alkotásjegyzéke mintegy 700 művet tartalmaz. – W JAKUBOWSKI 1985-ben Gdyniában megjelent exlibris-mappáját terjedelmes cikkben ismerteti H. ARNDT. A kiadvány 50 rézmetszetet tartalmaz, melyet a nálunk is jól ismert lengyel művész az utóbbi 4 évben alkotott. A mappa 150 nyugatnémet márkáért szerezhető meg. A lap további részében 17 európai

exlibris-kiállításról számol be! A Német Alpesi Egyesület (DAV) ötezer lapból álló exlibris-gyűjteménnyel rendelkezik. A lapok mindegyike e hegységre vonatkozik s nem egy közülük fényképszerű hitelességgel jelenít meg egy-egy hegycsúcsot, völgyet. Ezekből közölt most válogatást egy müncheni kiadó. „Még a síkságon lakók is örömeiket lelik majd ebben a kiadványban” — fejezi be ismertetését a lap. — A Mainz városában működő Gutenberg Múzeum mintegy 60 ezer darabból álló kisgrafikai gyűjteményt őriz. Az utolsó száz év alkotásait tartalmazó gyűjteményről megjelent a katalógus I. kötete kétezer művész 13 480 ex librisének leírását tartalmazza. A 464 oldalas kiadványt 500 kép gazdagítja.

Kedves figyelmesség a lap szerkesztői részéről, hogy felhívják a figyelmet azokra a gyűjtőkre és művészekre, akik az 1985-ben jeles évfordulót ünnepeltek. A névsorban szerepel Dr. Csányi István is! Születésének időpontja: 1900. augusztus 9.

OBVESTILA — 92. szám

A szlovén gyűjtők Ljubljanában megjelenő lapjában olvastuk, hogy néhány, az USA-ban élő szlovén gyűjtő nagyobb összegű adományt juttatott el hazájuk exlibris-egyesületének támogatására, egy elhunyt honfitársuk emlékére.

ZPRÁVY SSPE — 1985. 2–3. szám

Prágában megjelenő laptársunk tartalmas összevont számmal zárta a múlt évet. Sok cikke közül kiemelkedik S. VENCEL írása és összeállítása azokról a tanulmányokról, melyek cseh exlibris-művészekről Dániában megjelentek. A felsorolás több mint 40 publikációt tartalmaz: valamennyi a Klaus Rödél irányítása alatt működő Exlibristen gondozásában jelent meg. — Két cikk köszönti a Budapesten is jól ismert Albin Bru-novskyt ötvenedik születésnapja alkalmából. — A 40 oldalas lapszám ex libris-illusz-trációkat nem tartalmaz. A cikkekhez kapcsolódó néhány kisgrafikát a laphoz mellé-keelve kapja meg az olvasó.

IN MEMORIAM

STETTNER BÉLA
1928-1984

Alma Petz ajándéka
(Tagjaink eredeti
mellékletként kapják)

KÖNIG Robert linómetszete X 3

Mézey István rézkarcai

Mezey István rézkarcai

M. Kiss József: In memoriam Stettner Béla

Rátkay György: In memoriam Stettner Béla

Badacsonyi Sándor: In memoriam Stettner Béla

SUMMARY—RESUMÉ

Continuing the introduction of contemporary young graphic artists Dr. Imre Soós introduces Ilona Döcsi and her works. (page 2–5)

Zoltán Király our new colleague makes us acquainted with the Bulgarian Small Graphic and Ex Libris life. (p. 6–9)

Dr. Andor Semsey greets Marta Kopasz and Károly Sterbenz on the occasion of their birthday. (p. 10–11)

Dr. Antal Arató introduces three young undergraduated graphic artists. (p. 12–15)

Lajos Palásthy gives some useful advises how to stock the prints. (p. 19)

Dr. A. Semsey writes about the rules of writing names because of the international exchange. (p. 20)

Mrs. Mara Szász puts up questions to János Kass wellknown artist about his opinion about the small graphic. (p. 22–24)

Advertising the Wiesbaden competition (p. 31) Dr. Soós reports about the exhibitions of Antal Fery, and Béla Gy. Szabó. (p. 33–34)

On the following pages we show some prints from the collection in Memoriam Stettner Béla.

FERY Antal fametszete X2

A szerkesztő dr. Arató Antal: címe: Budapest, Mészáros L. u. 5. 1192
A művészeti vezető König Róbert címe: Budapest, Baross u. 21. 1088
Minden levelezés és küldemény dr. Vida Klára titkárhoz küldendő:
Budapest, Frankel Leó utca 12. 1027

ISSN 0209–6161 III/KUL 64/1978 – Megjelent 500 példányban 3,50 (A/5) ív terjedelemben
86138 DATORG NYOMDA F. v.: Harkai József

Decsi Ilona rézkarca

A hátlapon magasnyomó prés

